

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Det Europæiske Råd, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — REPowerEU-planen

(COM(2022) 230 final)

og

om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EU) 2021/241 for så vidt angår kapitler om REPowerEU i genopretnings- og resiliensplaner og om ændring af forordning (EU) 2021/1060, forordning (EU) 2021/2115, direktiv 2003/87/EF og afgørelse (EU) 2015/1814

(COM(2022) 231 final — 2022/0164(COD))

(2022/C 486/25)

Ordførere: **Stefan BACK**

Thomas KATTNIG

Lutz RIBBE

Anmodning om udtalelse	Europa-Parlamentet, 6.6.2022 Rådet, 3.6.2022 Kommissionen, 28.6.2022
Retsgrundlag	Artikel 304 og 194, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Plenarforsamlingens beslutning	21.9.2022
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationsområdet
Vedtaget i sektionen	7.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	220/01/07

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Inden indholdet af REPowerEU-planen behandles, påpeger EØSU som repræsentant for civilsamfundet, der i urimelig grad berøres af de aktuelle dramatiske prisstigninger, at mange af de problemer, der skal løses nu, kunne have været undgået eller i hvert fald været mindre, hvis man havde mindsket afhængigheden af importeret energi, sådan som Kommissionen har foreslået i de senere år. EØSU gør opmærksom på udsagnene i den europæiske energisikkerhedsstrategi fra 2014 og strategien for energiunionen fra 2015 om, at EU fortsat var sårbar over for eksterne energichok, og opfordringerne deri til, at politikerne på nationalt niveau og EU-niveau gjorde det klart for borgerne, hvilke valg der skulle træffes for at mindske vores afhængighed af bestemte brændstoffer, energileverandører og ruter. De fleste politikere og store dele af vores samfund har imidlertid være forblændet af de billige fossile forsyninger og undladt at føre forsigtigheds-politikker. Denne forsømmelse har givet bagslag og resulteret i den nuværende situation. EØSU beklager, at det var krigen i Ukraine og de deraf følgende forstyrrelser i leveringen af russisk energi, der skulle til for at skabe opmærksomhed om dette grundlæggende energisikkerhedsproblem og udløse de foranstaltninger, der foreslås i REPowerEU-planen for at sikre uafhængighed af import af russisk energi.

1.2. EØSU glæder sig over, at målet for REPowerEU-planen er at gøre EU uafhængig af russiske gas- og olieforsyninger, og er enig i tilgangen med fire søjler, der har fokus på at spare energi, diversificere gasimporten, erstatte fossile brændstoffer ved at fremskynde Europas omstilling til vedvarende energi og finansiere løsningerne. EØSU noterer sig, at der skelnes mellem kortsigtede og mellem- til langsigtede foranstaltninger.

1.3. EØSU understreger, at forsyningsikkerheden skal garanteres til en pris, der er »så overkommelig som mulig« for både forbrugere og industrien, og udvalget påpeger, at energiforsyning, der i det væsentlige er baseret på europæisk vedvarende energi og energikilder med lavt CO₂-udslip, vil kunne bidrage væsentligt til energisikkerheden.

1.4. I den forbindelse gør EØSU opmærksom på mulighederne for støtte fra den planlagte Sociale Klimafond og — for virksomheder — på retningslinjerne for midlertidig krisestøtte. Målet må være at fremme omstillingen.

1.5. EØSU mener, at foranstaltningerne i planen ligger på det rette niveau med tanke på forsyningsituationens alvorlige karakter, og udvalget er derfor enig i, at der er behov for fleksibilitet i forhold til anvendelse af fossile og kulstoffattige brændstoffer, kul og atomkraft i en overgangsperiode. Denne periode skal være så kort som mulig, og den må ikke føre til nye afhængighedsforhold eller undergrave bestræbelserne for at opnå klimaneutralitet så hurtigt muligt og senest i 2050. Det er også værd at huske på, at spørgsmålet om atomkraftens status fortsat er åbent, og for øjeblikket ligger hos de enkelte medlemsstater.

1.6. I lyset af den alvorlige situation og risikoen for uforudsete forstyrrelser i leveringen af russisk energi opfatter EØSU de foranstaltninger, der kan gennemføres med det samme, som særlig vigtige, især de meget omfattende energibesparelser, der støtter sig på partnerskabsaftaler og hurtigt gennemførelse af nye initiativer. EØSU gør opmærksom på risikoen for, at den kombinerede økonomiske og sociale effekt af den nuværende krise sætter det demokratiske system under pres, hvis der ikke findes nogle fyldestgørende løsninger.

1.7. EØSU støtter forslaget om at øge energieffektivitetsmålet fra 9 % som foreslået i Fit for 55-pakken til 14 % inden 2030 og reducere det samlede gasforbrug med 30 % frem mod 2030. EØSU glæder sig desuden over Rådets nyligt vedtagne forordning om koordinerede foranstaltninger til reduktion af efterspørgslen efter gas med 15 % i løbet af vinteren 2022-2023 og understreger, at mulighederne for besparelser varierer betydeligt fra medlemsstat til medlemsstat. De mere ambitiøse nye forslag viser også, at det er den krise, som er blevet udløst af krigen i Ukraine, der skulle til for at bringe ambitionerne op på et nyt niveau. EØSU støtter især de øjeblikkelige energibesparelsesforanstaltninger, bl.a. energibesparelserne hos de enkelte brugere, som Kommissionen har iværksat i partnerskab med Det Internationale Energiagentur (IEA), de markedsdrevne foranstaltninger såsom omvendte auktioner og foranstaltningerne vedrørende efterspørgselsreaktion.

1.8. EØSU opfordrer endvidere medlovgiverne til at imødekomme Kommissionens opfordring til at medtage det øgede energisparemål, der foreslås i planen, i Fit for 55-pakken for at vinde tid, hvilket er helt afgørende i den nuværende situation.

1.9. Hvad angår diversificeringen af import, gør EØSU opmærksom på perspektiverne i frivillige fælles indkøb gennem EU's indkøbsplatform for energi og nye energipartnerskaber, som er løsninger, der med det samme kan gennemføres. Ikke desto mindre opfordrer EØSU Kommissionen til at udvikle en geopolitisk strategi for import af energi, hvor der bl.a. tages hensyn til energi- og klimakriserne, inden der indgås partnerskaber med ikkedemokratiske eller politisk ustabile lande.

1.10. EØSU støtter, at andelen af vedvarende energi i EU's energimiks øges, og tilslutter sig Kommissionen opfordring til at inkludere den i planen foreslåede andel på 45 % i Fit for 55-pakken.

1.11. For at nå disse mere ambitiøse mål skal der importeres teknologisk udstyr, da EU ikke længere har produktionskapacitet til f.eks. solpaneler, der overvejende importeres fra Kina. Derfor er det ikke kun til fossile energikilder, at vi er afhængige af import, men også til det nødvendige udstyr. EØSU opfordrer alle politiske beslutningstagere til i massivt omfang at arbejde for udvidelsen af produktionssteder for udstyr til vedvarende energi, herunder batterilagring, i Europa. Alliancen for EU's solindustri kan betragtes som et første skridt.

1.12. Der er imidlertid behov for enorme investeringer for at øge andelen af vedvarende energikilder i EU's energimiks. Andelen af offentlige investeringer i forskning og udvikling af dekarboniseringsteknologier er dog lavere i EU end i de andre store økonomier, hvilket risikerer at skade EU's konkurrenceevne i fremtidige nøgleteknologier. EØSU bemærker, at den grønne omstilling og forsyningsikkerhed kræver det rette miks af vedvarende kilder til elektrificering, og hvis produktionen af grøn brint skal blive en succes. Ligesom der skal udvikles lagringsteknologier, og de muligheder, der følger af digitalisering, skal udnyttes fuldt ud. Der er derfor stadig et stort behov for investeringer i forskning og udvikling.

1.13. EØSU understreger merværdien af forslagene vedrørende hurtigere udstedelse af tilladelser til vedvarende energiprojekter og fastlæggelsen af såkaldte »go to«-områder for sådanne projekter. Igen understreger EØSU merværdien af at følge anbefalingerne om fra start at anvende disse principper.

1.14. I den forbindelse gør EØSU opmærksom på vigtigheden af indenlandsk produktion af vedvarende energi, herunder brint, men understreger også, at nogle af de prioriterede vedvarende energikilder såsom brint måske ikke med det samme er til rådighed i tilstrækkelige mængder og/eller til overkommelige priser. For at kunne komme videre fra overgangsløsningerne nævnt i punkt 1.3 ovenfor på mellemlang sigt er det vigtigt, at den europæiske dekarboniseringspolitik udformes med særlig fokus på områder, hvor det er vanskeligt at nedbringe emissionerne (industrier, der er afhængige af høj varme, men også lejere i beboelsesblokke og transport). Der findes allerede anvendelige instrumenter (f.eks. CO₂-differencekontrakter og kollektivt egetforbrug). Disse instrumenter skal tages i brug så hurtigt som muligt med tanke på de sociale virkninger og behovet for at sikre virksomhedernes internationale konkurrenceevne.

1.15. Hvad angår potentialet for at udvikle vedvarende energi, gør EØSU opmærksom på mulighederne i egetforbrug, vedvarende energifællesskaber og energideling, som er nævnt i planen, men desværre ikke ledsages af en forklaring om, hvordan de relevante hindringer for den slags initiativer skal fjernes.

1.16. EØSU understreger også betydningen af nationale adfærdsmønstre og traditioner, der påvirker valget af bæredygtige energimiks. EØSU er tilhænger af, at de tilgængelige ressourcer anvendes til udviklingen af vedvarende energi. Da der træffes forskellige nationale valg, bør alsidighed fremmes, og der bør derfor anvendes en bred vifte af vedvarende og kulstoffattige energikilder, som ud fra et økonomisk og økologisk synspunkt passer ind i et nyt energisystem, der overvejende er baseret på europæiske energikilder. EØSU noterer sig, at status for atomkraft stadig er et åbent spørgsmål og lige nu er overladt til de enkelte medlemsstaters vurdering.

1.17. EØSU er enig i, at vedvarende energi, lagring og distributionsnet bør behandles som altovervejende i offentlighedens interesse, men havde gerne set en bedre forklaring af de konkrete følgevirkninger af dette. I tidligere udtalelser har EØSU allerede peget på det store potentiale for, at elbiler kan fungere som »strategisk oplagring af elektricitet«. Desværre behandles dette heller ikke i planen.

1.18. Hvad angår investeringer, peger EØSU på behovet for i højere grad at fokusere på de mulige positive virkninger for beskæftigelsen og de regionale økonomier og på vigtigheden af at knytte de energi- og klimarelaterede aspekter sammen med social og regional samhørighed.

1.19. EØSU beklager, at planen ikke på fyldestgørende vis kommer ind på refinansiering af de offentlige midler, der kan fungere som startkapital for at tiltrække private investeringer i energiafhængighed. En mulighed kunne være at øremærke særlig skat på uventede fortjenester (»windfall profits«) fra høje olie- og gaspriser. EØSU er klar over, at man skal være varsom med en sådan foranstaltning for ikke at afskrække investeringer i vedvarende og kulstoffattige energikilder.

1.20. Selv om Rådets nylige forordning om koordinerede foranstaltninger til reduktion af efterspørgslen efter gas og den ledsagende meddelelse »Spar på gassen til en sikker vinter« er et skridt i den rigtige retning mod at øge kriseberedskabet, så EØSU gerne en mere generel kriseramme, der egner sig til at tackle en krise af det omfang, som EU i dag står over for som følge af krigen i Ukraine.

1.21. EØSU noterer sig Kommissionens formands nylige bemærkninger om utilstrækkeligheden af EU's energimarkeds nuværende struktur og behovet for at reformere elmarkedet. EØSU bifalder intentionen om at se på mulighederne for at optimere elmarkedet, men understreger, at alle forslag skal være baseret på en indgående forudgående konsekvensanalyse.

1.22. Planen, der under alle omstændigheder kræver betydelig finansiering, bliver meget svær at finansiere inden for den nuværende finansielle ramme. I den forbindelse fremhæver EØSU, at det er vigtigt, at der indføres en gylden regel for investeringer i vores samfunds socioøkologiske adfærd ⁽¹⁾.

2. Baggrund

2.1. Kommissionen foreslår i REPowerEU-meddelelsen ⁽²⁾ en omfattende række foranstaltninger for at mindske EU's afhængighed af fossile brændstoffer fra Rusland gennem fremskyndelse af omstillingen til ren energi og en fælles indsats for at opnå et mere modstandsdygtigt energisystem og en ægte energiunion. Planen er opdelt i fire søjler.

2.2. Den første søjle handler om at spare energi: En yderligere reduktion i energiforbruget på 5 % inden 2030 ud over de 9 %, der foreslås i Fit for 55-pakken, gennem øget energieffektivitet ⁽³⁾. Gasforbruget skal ifølge Fit for 55-pakken samlet nedbringes med 30 % frem mod 2030. Kommissionen har bedt medlovgiverne om at medtage dette forslag i Fit for 55-pakken, inden den vedtages. Som en øjeblikkelig kortsigtet foranstaltning vil Kommissionen sammen med IEA sætte gang i en energisparekampagne, der er rettet mod enkeltpersoners og virksomheders individuelle valg, og som lægger op til, at medlemsstaterne anvender alle de tilgængelige værktøjer, herunder øget gennemførelse og ambitiøs ajourføring af de nationale energi- og klimaplaner ⁽⁴⁾. EØSU noterer sig Rådets nyligt vedtagne forordning om en samlet reduktion af gasforbruget på 15 % i løbet af vinteren 2022-2023 i forhold til gennemsnittet for de seneste fem år ⁽⁵⁾. Forordningen ledsages af en meddelelse med forslag vedrørende gennemførelsen ⁽⁶⁾.

2.3. Den anden søjle har som mål at nedbringe afhængigheden af russisk gas med to tredjedele inden udgangen af dette år, og at den skal være bragt helt til ende i 2027 ved at diversificere gasimporten med øget LNG-import (+50 mia. m³) fra USA, Egypten, Israel og afrikanske lande syd for Sahara og import af rørledningsgas fra ikke-russiske leverandører (+10 mia. m³). Derudover vil EU's energiplatform, der blev etableret i april, aggregere efterspørgslen, fremme frivillige fælles indkøb, optimere anvendelsen af infrastrukturen og etablere langsigtede internationale partnerskaber. Produktionen af naturgas i EU vil blive øget. På mellemlang sigt vil alternativer som biomethan og vedvarende brint blive taget i brug. Diversificering omfatter også atomkraft, hvor nogle medlemsstater i øjeblikket er afhængige af russiske kilder.

2.4. Den tredje søjle går ud på at erstatte fossile brændstoffer og fremskynde Europas omstilling til ren energi. Først skal målet i direktivet om vedvarende energi øges fra 40 til 45 % frem mod 2030. Der er fokus på nøgleteknologier såsom solenergi (mål på over 320 GW installerede solceller i 2025, hvilket er en fordobling af kapaciteten i 2020, og 600 GW i 2030), EU's solenergistrategi, det nye europæiske initiativ for tagmonterede solcelleanlæg, vind (fremskyndelse af tilladelser f.eks. via såkaldte »go to«-områder), fordobling af installationsraten for varmepumper til 10 mio. enheder over de kommende fem år) og elektrolysatorer. Medlovgiverne opfordres til at tilpasse delmålene for vedvarende brændstoffer, der ikke er af biologisk oprindelse, i direktivet om fremme af vedvarende energi (industri 75 %, transport 5 %), fremskynde brugen af brint ved at fordoble antallet af brintdale, afslutte vurderingen af vigtige projekter af fælleseuropæisk interesse om brint inden sommeren med henblik på at etablere de respektive infrastrukturer til at fremstille, importere og transportere 20 mio. ton brint inden 2030 ⁽⁷⁾. Der skal oprettes nye brintpartnerskaber (med Middelhavslandene, Ukraine). Biomethanproduktionen skal øges til 35 mia. m³ inden 2030. Omdannelsen af de eksisterende biogasanlæg vil i perioden kræve investeringer på 37 mia. EUR. Med henblik på at sætte skub i elektrificeringen og udbredelsen af brint i industrien vil Kommissionen indføre CO₂-differencekontrakter og særlige REPowerEU-vinduer under Innovationsfonden. Der er også fokus på biomasse og restprodukter fra landbrug og skovbrug. Kommissionen opfordrer medlovgiverne til hurtigt at vedtage de verserende forslag om alternative brændstoffer og andre transportrelaterede sager, der støtter grøn mobilitet. Der er planer om et initiativ om grønnere godstransport i 2023. Kommissionen peger på behovet for at fremskynde tilladelsesprocedurerne bl.a. gennem tidlig anvendelse af de forslag, der er lagt frem.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse EUT C 105 af 4.3.2022, s. 11.

⁽²⁾ COM(2022) 230 final.

⁽³⁾ COM(2022) 222 final.

⁽⁴⁾ COM(2022) 240 final.

⁽⁵⁾ Rådsk dokument 11625/22.

⁽⁶⁾ COM(2022) 360 final.

⁽⁷⁾ COM(2022) 230, s. 7, og SWD(2022), s. 26.

2.5. Den sidste søjle omhandler intelligente investeringer. Der er brug for yderligere 210 mia. EUR mellem nu og 2027 ud over, hvad der er nødvendigt til Fit for 55. Til finansieringen af LNG og rørledningsgas fra andre leverandører er der behov for 10 mia. EUR. frem til 2030. Der er brug for yderligere 29 mia. EUR til investeringer i elnettet inden 2030. Til finansiering af disse investeringer har Kommissionen blikket rettet mod genopretnings- og resiliensplanerne, auktionering af kvoter under emissionshandelssystemet, midler fra samhørighedspolitikken, den fælles landbrugspolitik, Connecting Europe-faciliteten, InvestEU-programmet, Innovationsfonden og skatteforanstaltninger.

2.6. Kommissionen har fremsat et forslag til forordning om ændring af forordning (EU) 2021/241 om oprettelse af genopretnings- og resiliensfaciliteten samt afgørelse (EU) 2015/1814, direktiv 2003/87/EF og forordning (EU) 2021/1060 med henblik på at faciliteten skal kunne bidrage til målene for REPowerEU-planen.

2.7. Overordnet set kan det være nødvendigt fortsat at anvende olie, andre fossile brændstoffer og kul i en overgangsperiode. Også atomkraft spiller en rolle.

3. Generelle bemærkninger

3.1. Inden indholdet af REPowerEU-planen behandles, påpeger EØSU som repræsentant for civilsamfundet, der i urimelig grad berøres af de aktuelle dramatiske prisstigninger, at mange af de problemer, der skal løses nu, kunne have været undgået eller i hvert fald været mindre, hvis man havde mindsket afhængigheden af importeret energi, sådan som Kommissionen har foreslået i de senere år. EØSU gør opmærksom på udsagnene i den europæiske energisikkerhedsstrategi fra 2014 og strategien for energiunionen fra 2015 om, at EU fortsat var sårbar over for eksterne energichok, og opfordringerne deri til, at politikerne på nationalt niveau og EU-niveau gjorde det klart for borgerne, hvilke valg der skulle træffes for at mindske vores afhængighed af bestemte brændstoffer, energileverandører og ruter. De fleste politikere og store dele af vores samfund har imidlertid været forblændet af de billige fossile forsyninger og undladt at føre forsigtigheds- og politikker. Denne forsømmelse har givet bagslag og resulteret i den nuværende situation. EØSU beklager, at det var krigen i Ukraine og de deraf følgende forstyrrelser i leveringen af russisk energi, der skulle til for at skabe opmærksomhed om dette grundlæggende energisikkerhedsproblem og udløse de foranstaltninger, der foreslås i REPowerEU-planen for at sikre uafhængighed af import af russisk energi.

3.2. En følgevirkning af Ruslands grusomheder mod det ukrainske folk er sanktioner over for import af russisk olie og gas og mindre russisk eksport af gas til visse EU-medlemsstater. Det er derfor nødvendigt hurtigt at nedbringe energiimporten fra Rusland. EØSU støtter fuldt ud alle initiativer for at nå dette mål. Målet må være at udfase al energiimport fra Rusland så hurtigt som muligt, helst inden for de næste tre år.

3.3. I princippet støtter EØSU fuldt ud REPowerEU-planen. Planen fastsætter det rigtige mål om at få sat en stopper for Europas afhængighed af import af russisk energi så hurtigt som muligt, herunder en passende række af kortsigtede og mellemsigtede foranstaltninger for at nå dette mål.

3.4. Situationen er meget dramatisk, især i et internationalt perspektiv. Så længe Europa importerer gas og olie fra Rusland, bidrager Europa til Putins angrebskrig. Europa har brug for russisk gas for at holde sin industri kørende og EU-borgernes hjem varme, hvilket svækker EU's diplomatiske stilling. Så længe Rusland kan bruge forsyningerne til Europa til at manipulere med engrospriserne på gas, vil de europæiske borgere og den europæiske industri lide under høje priser, og det må frygtes, at de økonomiske konsekvenser rammer dybt, hvis der bliver lukket helt for den russiske gasforsyning. Den aktuelle situation påvirker derfor både priser og forsyningsikkerheden negativt, og virksomhederne såvel som forbrugere bliver taget som gidsler. Nogle virksomheder er rent faktisk allerede blevet tvunget til at indskrænke eller indstille produktionen på grund af de høje energipriser med negativ indvirkning på beskæftigelsen. Dertil kommer, at husholdningerne ofte ikke ved, hvordan de skal betale deres energiregninger. Denne komplekse situation sætter også EU's demokratiske system under pres og skal løses så hurtigt som muligt.

3.5. Spørgsmålet er derfor, om REPowerEU er ambitiøs nok. Hovedmålet er at udfase afhængigheden af import af russisk gas og olie, og at EU skal blive uafhængig af Rusland på energiområdet. Dette skal nås ved at øge andelen af vedvarende energi, forbedre energieffektiviteten og importere alternativ energi, men også — om nødvendigt — ved at anvende fossil energi, kulstoffattig energi og kul som overgangsløsninger i en meget kort periode, og i det lys må foranstaltningerne betragtes som tilstrækkelige. Men man må stille spørgsmålet, om Europa — navnlig medlemsstaterne — gør alt, hvad det kan, for at sætte en stopper for den russiske gasforsyning så hurtigt som muligt? Ser man kun på REPowerEU og på det, vi indtil videre ved om resultaterne af lovgivningsprocessen vedrørende Fit for 55-pakken, er dette tvivlsomt.

3.6. Kun to fuldt overbevisende alternativer vil med det samme bidrage til, at naturgas erstattes på lang sigt, og være helt i overensstemmelse med de strategiske mål for Fit for 55, nemlig en massiv udbredelse af vedvarende energi og en drastisk reduktion af efterspørgslen.

3.7. I lyset af de omkostninger og den tid, der skal til for at udvikle de vigtigste mellem- til langsigtede løsninger, understreger EØSU betydningen af foranstaltninger, der kan iværksættes med det samme, f.eks. enkeltpersoners og virksomheders valg, frivillige fælles indkøb gennem EU's energiplatform, etablering af nye energipartnerskaber med pålidelige støtter, gaslagring, imødekomme af anbefalingerne om øjeblikkeligt at indføre hurtige tilladelsesprocedurer, indførelse af »go to«-områder og øget produktion af biomethanol. For at vinde tid kunne medlovgiverne med det samme følge op på Kommissionens opfordring om i Fit for 55-pakken at inkludere målene om at øge andelen af vedvarende energi fra 40 til 45 %, øge energieffektiviteten med yderligere 5 % og forbedre bygningers energieffektivitet, som er fremsat som særskilte forslag. Medlovgiverne kunne også følge op på opfordringen til hurtigt at vedtage de relevante forslag.

3.8. EØSU bifalder endvidere Rådets nylige forordning om koordinerede foranstaltninger til reduktion af gasforbruget i løbet af vinteren 2022-2023.

3.9. Den ekstremt alvorlige situation taget i betragtning støtter EØSU, at der i REPowerEU-planen tages højde for, at der kan blive behov for at anvende fossile og kulstoffattige brændstoffer og kul i en overgangsperiode, men at denne periode skal være så kort som muligt for at forhindre, at disse ressourcer udtømmes. EØSU noterer også med tilfredshed, at spørgsmålet om atomkraft indtil videre er overladt til de enkelte medlemsstater.

3.10. EØSU bifalder, at der oprettes en Social Klimafond, der skal afbøde de negative sociale og økonomiske konsekvenser og stille midler til rådighed for medlemsstaterne til deres foranstaltninger for at afhjælpe de sociale virkninger for økonomisk sårbare husholdninger, mikrovirksomheder og vejtransportbrugere. Samtidig påpeger EØSU, at der med den foreslåede finansieringsramme for Den Sociale Klimafond ikke vil kunne ydes tilstrækkelig økonomisk støtte til, at man på en ansvarlig måde kan imødegå de socioøkonomiske virkninger på vejen mod opfyldelsen af klima- og mobilitetsmålene. Der er derfor behov for et tilsvarende højt budget. EØSU påpeger også, at medlemsstaternes evne til at tiltrække og forvalte private midler varierer.

3.11. Medlemsstaterne bør også hjælpe borgerne og især økonomisk svage husholdninger på både kort sigt i de kommende to vintre og på lang sigt.

3.12. Hvad angår energibesparelser, sigter Kommissionen mod en øjeblikkelig reduktion på 5 % af gasforbruget (omkring 13 mia. m³) og olieforbruget (omkring 16 mio. ton). Dette er langt fra ambitiøst og matcher ikke omfanget af den krise, som krigen mod Ukraine har udløst. Men den politiske virkelighed er, at Rådet (energi) den 27. juni 2022 godkendte den reduktion på 9 %, som Kommissionen havde foreslået i 2021, uden at tage hensyn til forslagene i REPowerEU-planen om at medtage forslaget i Fit for 55-pakken.

3.13. Allerede i perioden mellem januar og maj 2022 blev gasforbruget i Tyskland nedbragt med næsten 15 %⁽⁸⁾, til trods for at private forbrugere ifølge markedsundersøgelser kunne spare endnu mere. Det viser klart, at situationen og viljen eller mulighederne for at handle er meget forskellige i medlemsstaterne. Foranstaltninger, der er fleksible nok til at tage højde for dette, vil sandsynligvis blive mest vellykkede, hvilket afspejles i Rådets forordning om koordinerede foranstaltninger til begrænsning af efterspørgslen efter gas, som blev vedtaget den 26. juli 2022. I den blev der nemlig også taget behørigt hensyn til industriens behov.

3.14. Energikampagner bør ikke kun være opfordringer til at spare på energien, men omfatte foranstaltninger med direkte indvirkning, såsom omvendte auktioner. Heri ligger, at en central myndighed — enten tilsynsmyndigheden eller systemoperatøren — tilrettelægger et udbud for industrielle forbrugere, der kan afgive deres bud vedrørende frivillig begrænsning af gasforbruget baseret på deres specifikke omkostninger. Dette kunne være en hjælp til at nå de respektive gaslagringsniveauer og gøre det mere sandsynligt, at EU i et scenarie uden russisk gasforsyning vil komme igennem vinteren uden alt for store sociale og økonomiske skrammer. EØSU gør opmærksomhed på potentialet i efterspørgselsreaktion som et middel til at mindske efterspørgslen.

⁽⁸⁾ Industrie spart Gas, Sparpotenzial bei Verbrauchern nicht gehoben (handelsblatt.com).

3.15. Hvad angår vedvarende energi, ser Kommissionens overordnede mål om en øget andel af vedvarende energi på 45 % i stedet for de 40 %, der blev foreslået i 2021, indtil videre ikke ud til at have vundet gehør, i hvert fald ikke på mødet i Rådet (energi) den 27. juni 2022, trods Kommissionens opfordring til at inkludere målet i Fit for 55-pakken. EØSU beklager dette, da det forsinker effekten af den ønskede udvikling. EØSU bifalder dog det særskilte forslag fra maj 2022 om at fremskynde tilladelsesprocedurerne for vedvarende energiprojekter og indføre særlige »go to«-områder for disse projekter med det sigte at fjerne en stor hindring for hurtig udbredelse af vedvarende energi, især sol- og vindenergi projekter. Derfor bifalder EØSU også anbefalingen i REPowerEU-meddelelsen om, at der øjeblikkeligt indføres hurtige tilladelsesprocedurer og »go to«-områder, mens Kommissionens forslag behandles.

3.16. For at nå disse mere ambitiøse mål skal der importeres teknologisk udstyr, da EU ikke længere har produktionskapacitet til f.eks. solpaneler, der overvejende importeres fra Kina. Derfor er det ikke kun til fossile energikilder, at vi er afhængige af import, men også til det nødvendige udstyr. EØSU opfordrer alle politiske beslutningstagere til i massivt omfang at arbejde for udvidelsen af produktionssteder for udstyr til vedvarende energi i Europa. Alliancen for EU's solindustri kan betragtes som et første skridt.

3.17. Der er imidlertid behov for enorme investeringer for at øge andelen af vedvarende energikilder i EU's energimiks. Andelen af offentlige investeringer i forskning og udvikling af dekarboniseringsteknologier er dog lavere i EU end i de andre store økonomier, hvilket risikerer at skade EU's konkurrenceevne i fremtidige nøgleteknologier. EØSU bemærker, at der til den grønne omstilling og forsyningssikkerhed er behov for det rette miks af vedvarende kilder til elektrificering, og hvis produktionen af grøn brint skal blive en succes. Ligesom der skal udvikles lagringsteknologier og de muligheder, der følger af digitalisering, skal udnyttes fuldt ud, så f.eks. virtuelle kraftværker endelig bliver tilgængelige. Der er derfor stadig et stort behov for investeringer i forskning og udvikling.

3.18. Idéer som egetforbrug, vedvarende energifællesskaber og energideling, der er bredt anerkendt i pakken om ren energi, og som EØSU altid har støttet, er vigtige for udbredelsen af vedvarende energikilder. De enorme investeringer, der er behov for, skal finansieres. Borgerne er villige til at investere i eget eller fælles forbrug, hvis de forstår, at det også kommer dem til gode. De bør føle sig tilskyndede snarere end afskrækkede. I mange medlemsstater er det sidste stadig tilfældet. I EU's solenergi strategi, der ligger i umiddelbar forlængelse af REPowerEU-planen, anerkendes dette, og i den henseende er den en gentagelse af det andet direktiv om fremme af vedvarende energi, uden at den indeholder nærmere oplysninger om, hvordan medlemsstaterne kan tvinges til endelig at fjerne de relevante hindringer.

3.19. Det giver mening at definere vedvarende energi og lagring som værende af afgørende offentlig interesse, men de umiddelbare følger heraf er uklare. Også distributionsnettet, som forbinder de respektive anlæg med forbrugeren, skal anerkendes som af afgørende offentlig interesse.

3.20. Selv med massive nedskæringer i efterspørgslen efter energi (se punkt 3.7-3.9) og en hurtigere udbredelse af vedvarende energi (se punkt 3.10-3.12) er det indlysende, at EU ikke vil kunne blive selvforsynende med energi på hverken kort eller mellemlang sigt. Selvforsyning er nok mulig på lang sigt, men om det er ønskeligt eller ej, er fortsat et åbent spørgsmål. De dårlige erfaringer med afhængighed af Rusland kræver en velgennemtænkt tilgang til valget af, hvilke lande/regioner der skal indgås partnerskaber med fremover. Selv om den alvorlige situation kræver hurtige beslutninger vedrørende import af LNG og (grøn) brint, må der ikke træffes beslutninger, der er bindende på lang sigt, før der er foretaget en grundig risikoanalyse. EØSU opfordrer Kommissionen til at udvikle en geopolitisk strategi for energiimport, inden den foreslår energipartnerskaber med ikkedemokratiske eller politisk ustabile lande, og til at der i strategien tages højde for klima- og energikriserne.

3.21. LNG ser ud til at være en løsning for mange medlemsstater, men på grund af CO₂-aftrykket bør teknologien betragtes som en overgangsløsning, som skal være så kortvarig som muligt. Inden for de kommende 20 år skal alle nybyggede LNG-infrastrukturer være enten fjernet eller kunne transportere og distribuere grøn brint. Det må være et grundlæggende princip for alle investeringsbeslutninger, der skal træffes inden for de kommende måneder. Brintklar anvendes ofte som en klassifikation, men i realiteten er det meget uklart, hvad der menes hermed. Som det er tilfældet med definitionen af grøn brint i de respektive delegerede retsakter, er Kommissionen nødt til at definere brintklar for at kombinere investeringssikkerhed med klare klimamål. Klassificeringen bør ændres i overensstemmelse hermed.

3.22. Dette viser, at det er vigtigt at tage hensyn til nationale adfærdsmønstre og nationale tilgange i overvejelserne om bæredygtige energimiks. EØSU noterer sig, at Kommissionen kun kort nævner atomkraftens rolle i REPowerEU-planen, da dette alternativ udelukkende henhører under medlemsstaterne. EØSU støtter øget brug af de ressourcer, der findes i EU, herunder at en hurtig og massiv udbredelse af vedvarende energi gøres til en prioritet som foreslået af Kommissionen. Mange forskellige muligheder for produktion af energi bidrager til energiforsyningsikkerheden. Ud over vind- og solenergi bør der derfor anvendes forskellige kulstoffattige energikilder, som passer ind i et nyt energisystem, der primært er baseret på svingende europæiske energikilder.

3.23. Søjlen vedrørende intelligente investeringer fastsætter de rigtige prioriteter. EØSU gentager dog, at en kulstoffri, decentral og digital energiforsyningsstruktur med den rette tilgang kan have stor positiv indvirkning på beskæftigelsen og de regionale økonomier (se TEN/660). Under den nuværende krise har Den Europæiske Union behov for en generel tilgang til energi, der kombinerer de specifikke energi- og klimarelaterede spørgsmål med målene i politikken for social og regional samhørighed. Dette aspekt ses der i vid udstrækning bort fra i den strategi for solenergi, som Kommissionen fremlagde sammen med REPowerEU-planen.

3.24. Kommissionen påpeger med rette, at offentlige investeringer kan og skal udløse private midler. Men REPowerEU-meddelelsen omfatter ikke refinansiering af de respektive offentlige midler. Afskaffelse af subsidier til fossile ressourcer er et eksempel på, hvordan dette kan foregå. Beskatning af uventede fortjenester, der skyldes den store olie- og gaskrise, og som kommer til udtryk i enorme ekstraoverskud, særlig til de store olieselskaber, er et andet. EØSU foreslår, at toppen tages af disse fortjenester ved hjælp af afgifter og gives videre som økonomisk kompensation til energiforbrugerne, f.eks. økonomisk svagere husholdninger eller energiintensive virksomheder, og bruges til at udbygge produktionen af vedvarende energi og den nødvendige netinfrastruktur, ikke mindst i lyset af at dette allerede drøftes eller er ved at blive gennemført i nogle medlemsstater. EØSU er af den opfattelse, at man bør være meget på vagt i forhold til, hvor denne form for afgifter pålægges for ikke at afskrække energiselskaber fra at investere i kulstoffattige løsninger. EØSU opfordrer Kommissionen til at fremsætte forslag til foranstaltninger herom uden yderligere forsinkelse.

3.25. Da det sandsynligvis vil være hensigtsmæssigt at fremme løsninger, der er tilpasset lokale forhold, tilslutter EØSU sig fuldt ud Kommissionens forslag om at gøre brug af genopretnings- og resiliensplanerne og genopretnings- og resiliensfaciliteten som hjælp til gennemførelse af REPowerEU-planen.

3.26. Planen, der under alle omstændigheder kræver betydelig finansiering, bliver meget svær at finansiere inden for den nuværende finansielle ramme. I den forbindelse fremhæver EØSU, at det er vigtigt, at der indføres en gylden regel for investeringer i vores samfunds socioøkologiske adfærd⁽⁹⁾.

4. Særlige bemærkninger

4.1. Biomethan kan spille en rolle i at få nedbragt/sat en stopper for Europas afhængighed af russisk gas. Til produktionen heraf og for at undgå negative virkninger for biodiversiteten bør dog især eksisterende biogasanlæg opgraderes. Biogasanlæg anvendes i øjeblikket ofte kun til at producere elektricitet til at dække grundbelastningen, dvs. døgnet rundt. Den producerede varme anvendes sjældent. Det er ineffektivt. Enten bør biogassen behandles og indføres direkte i gasnettet, eller også bør den anvendes til varmforsyning i lokale kraftvarmeværker. Mindre gaslagringsfaciliteter kan bidrage til elproduktionen, når der mangler vind eller sol. Der er behov for investeringer i renovering af de eksisterende systemer. Meddelelsen nævner incitamentet derfor, men indeholder ingen nærmere oplysninger. Disse bør fremlægges med det samme.

4.2. Som det blev påpeget i punkt 3.14, skal LNG spille en rolle på kort og mellemlang sigt. REPowerEU-planen indeholder løfter om vurderinger og planlægning, frivillige fælles indkøb og større koordinering. I mellemtiden er de enkelte medlemsstater imidlertid allerede gået i gang. Der er behov for europæisk solidaritet, og Kommissionen skal sikre sig, at ingen medlemsstater handler imod en anden medlemsstats interesser, som det fremgår af forordning (EU) 2017/1938 om gasforsyningsikkerhed.

4.3. Forordningen om gasforsyningsikkerhed indeholder også en omfattende ordning for europæisk solidaritet i tilfælde af en gaskrise. Selv om Rådets nylige forordning om koordinerede foranstaltninger til reduktion af efterspørgslen efter gas og den ledsagende meddelelse »Spar på gassen til en sikker vinter« er et skridt i den rigtige retning mod at øge kriseberedskabet, så EØSU gerne en mere generel kriseramme, der egner sig til at tackle en krise af det omfang, som EU i dag står over for som følge af krigen i Ukraine.

⁽⁹⁾ EØSU's udtalelse EUT C 105 af 4.3.2022, s. 11.

4.4. Kraftvarmeværker og varmepumper, bl.a. til fjernvarme, fremstår som den mest lovende strategi for at erstatte naturgas til opvarmning. Der findes imidlertid en række hindringer herfor (lige fra den kvalificerede arbejdskraft, der er behov for, til de sociale spørgsmål, navnlig i områder med en høj andel af lejere). Disse punkter behandles ikke i meddelelsen. En mere indgående og tillige mere kritisk gennemgang med inddragelse af civilsamfundet er nødvendig.

4.5. Den enorme stigning i energipriserne har blotlagt energimarkedets svagheder. Kommissionens formand Ursula von der Leyen har selv udtalt, at det nuværende elektricitetsmarked ikke længere fungerer og skal reformeres. Der skal stilles nogle grundlæggende spørgsmål om fremtiden på energiområdet, idet der skal sikres en miljøvenlig, prismæssigt overkommelig og pålidelig energiforsyning og en ret til energi. Markedets udformning og regulering skal tilpasses den nye virkelighed, der følger af de fremherskende vedvarende energikilder, og der skal skabes de nødvendige betingelser for de individuelle aktører, ligesom forbrugerbeskyttelsen skal styrkes. EØSU glæder sig over, at Kommissionen har planer om at undersøge mulighederne for at optimere udformningen af elektricitetsmarkedet, og bakker kraftigt op om de markedsvurderinger, der analyserer adfærden blandt alle de potentielle aktører, der deltager på energimarkedet og i udformningen af energimarkedet. Under alle omstændigheder understreger EØSU vigtigheden af en indgående konsekvensanalyse forud for alle forslag. Udvalget peger på det akutte behov for at gøre noget ved de høje elpriser, herunder bundtningen af el- og gaspriserne, som har negativ indvirkning på medlemsstaternes økonomier.

4.6. Desuden peger EØSU på, at der er et voksende behov for systematiske prognoser for den stigende efterspørgsel efter energi pr. område og energiform, og at der i den forbindelse tages hensyn til de ændrede energiformer, samt for konceptuel planlægning af, hvordan det fremtidige energisystem skal bygges op, for at sikre, at investeringerne foretages det rigtige sted, og garantere forsynings sikkerheden. Kommissionen bør udarbejde en oversigt herover og offentliggøre den bredt, da man mange steder i samfundet ofte ikke er klar over, i hvilket omfang Europa kan være selvforsynende med energi.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
